

6 кл

Урок №3

(урок поглибленої теми)

Тема уроку: **Людина — творець краси.**

Маруся Чурай — дівчина з легенди.

Мета: ознайомити учнів з народною музичною творчістю через образ великої полтавки

розвивальні: розвивати вокально - хорові вміння учнів, розвивати вміння акомпанувати і на дитячих музичних інструментах; розвивати ладовий слух та навички сольфеджування ; розширити музичний кругозір учнів;

виховні: виховувати любов до народної пісні, народних митців; виховувати любов до героїчного минулого України

Обладнання: портрет М. Чурай роботи художника Ф.П.Самусєва , картина М.Пимоненка «Прощання» аудіо записи: пісня Наталки "Віють вітри" з опери "Наталки Полтавки" М.Лисенко пісня М.Чурай "Засвітали козаченьки ", маракаси, бубон, фортепіано.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Повідомлення теми та мети уроку.

Вхід учнів під звучання пісні М.Чурай "Засвітали козаченьки"

Музичне вітання .

- Яка пісня розпочала урок
- Хто її автор?
- Автором цієї відомої пісні є (показ портрету) легендарна полтавчанка, автор понад 30- і пісень, які рахуються народними -Маруся Чурай. Про її життя і пісні сьогоднішній урок
- Про що співається в пісні?

Навесні 1648 р. почалася визвольна війна укр. народу проти польської шляхти, на чолі став талановитий полководець і мудрий державний діяч Богдан Хмельницький. Піднявся на боротьбу й Полтавський полк в якому був коханий Марусі (Показ картини «Прощання») .

Очевидно, саме тоді вона склала чудову пісню, сповиту глибокого болю і страху перед невідомим. Це пісня в наші дні виконують в маршовому темпі й починається зі слів «Засвітали козаченьки». Зовсім не так співала її Маруся - повільно, з глибоким сумом і печаллю:

Засвіт встали козаченьки в похід з полуночі,
Заплакала Марусенька свої ясні очі.

Готуючись до походу козаки вставали засвіт . І скликали їх аж ніяк не свистом, котрий був притаманний козацькому побуту. Сигналом для збору в козаків слугували гучні удари литавр.

У повільному темпі вимовляли «Засвіт встали козаченьки», що згодом в маршовому темпі перетворилося на «Засвітали козаченьки».

II. Пояснення повного матеріалу. (Бесіда по темі уроку та слухання музики).

- Хто ж така Маруся Чурай? Якою була її доля?

За однією з версій, Маруся Чурай народилася в Полтавському посаді в родині урядника Полтавського добровільного козацького полку Гордія Чурая 1625р. Його будинок стояв на березі р. Ворскли, неподалік від Хрестовоздвиженського монастиря, що зберігся до наших днів. Батько Марусі брав участь у походах проти польської шляхти. В одному з боїв потрапив у полон. Усіх полонених привезли до Варшави, і там стратили. Про відважного козака склали пісню.

Орлику, сизий орлику, молодий Чураю.
Ой забили ж тебе ляхи та в своєму краю.

Його донька з дружиною залишилися удвох, оточені людською увагою .

Маруся була чарівною дівчиною з добрим серцем, мала чудовий голос і майстерню співала пісні, котрі сама складала. Вона подобалась парубкам, особливо козакові Івану Іскра, прихильникові Богдана Хмельницького. Іван кохав Марусю, але не відкривав свого почуття, бо знав що її серце належало іншому, Грицьку Бобренкові, Гриць людина слабовільна, безхарактерна, був під великим впливом своєї матері, котра й чути не хотіла про його одруження з Марусею. Матір бажала синові за дружину доньку Осавула Федора Вишняка - Галину. Гриць не приховував від Марусі цих намірів, звичайно, вони хвилювали молоду дівчину. Про це співається в пісні «Ішов милий горонькою». Опісля з'являються ще кілька і пісень-сумів: «В огороді хмелинонька грядки устеляє», «Шумить-гуде дібровонька), «Кругом греблі шумлять верби», та ін. Сумуючи за коханим, що пішов у похід, Маруся Чурай створила одну із кращих пісень - «Віють вітри - віють буйні», яку М.Лисенко з використав згодом в опері по мотивам поеми І.Котляревського «Наталка Полтавка». (Слухання пісні Наталки «Віють вітри»).

- Який настрій передає ця пісня?

Але марно чекала Маруся Гриця - він, повернувшись, одружується з Галею. В піснях Марусі з'являються думки про смерть як єдиний вихід:

Хай вже розлучать заступ та лопата,
Заступ та лопата, гробовая хата.

За легендою, Маруся зустрілася з Грицьком на вечорницях. Ревнощі, ображене жіноче самолюбство, згадки про нещасливе кохання породили план помсти. Про подальші події розповідається в пісні «Ой не ходи Грицю...», яка вірогідно стала останньою піснею Марусі

(Слухання пісні « Ой не ходи, Грицю»).

Гриць помирає, а Марусю засуджують до страти. На захист на суді виступив Іван Іскра. Ось як про це написала в поемі «Маруся Чурай» поетеса Ліна Костенко.

«... Ця дівчина не просто так Маруся
Це - голос наш. Це - пісня. Це - душа.
Коли в похід виходила батава,-
Її піснями плакала Полтава.
Що нам було потрібно на війні?
Шаблі, знамена і її пісні.
Звитяги наші, муки і руїни
Безсмертні будуть у її словах.
Вона ж була як голос України,
Що клекотів у наших корогвах!
А ви тепер шукаєте їй кару.
Вона ж стоїть німа од самоти
Людей такого рідкісного дару
Хоч трохи, люди, треба берегти!
Важкий закон і я його не зрушу.
До цього болю що іще додам?
Вона піснями виспівала душу.
Вона пісні ці залишила нам...»

У день страти народ зібрався на майдані в Полтаві. Коли писар почав читати вирок, кризь натовп прорвався на змиленому коні вершник. Іменем гетьмана Б.Хмельницького він припинив читання вироку і вручив писареві гетьманський наказ:

Наказ.

« У розумі ніхто не губить, кого щиро любить. Отже і карати без розуму не доведеться, тому наказую: зарахувати голову полтавського урядника Гордія Чурая, відрубану ворогами нашими, за голову доньки його Марини Чурай, у пам'ять героїчної загибелі її батька і заради чудових пісень, що вона їх складала. Надалі без мого наказу смертних вироків не здійснювати. Марусю Чурай з - під варти звільнити.»

Тим козаком, котрий в останню хвилину привіз наказ, був Іван Іскра.

Про останній період життя Марусі Чурай є кілька переказів, але вони всі свідчать, що Маруся змарніла і прожила недовго. Але залишила нам свої пісні. Народжена для любові Маруся Чурай не знала радощів кохання і всі свої надії, все своє любляче серце по краплині сточила в неперевершені пісні, котрі й зараз бентежно озиваються в наших серцях і вражають нас глибиною та щирістю висловленою в наших почуттях, довершеністю форми чарівністю мелодій.

Про життя Марусі Чурай поетеса Ліна Костенко створила віршовану поему «Маруся Чурай», уривок з якої чули, і яку раджу прочитати

III. Актуалізація опорних знань учнів.

(Розспівка та музикування).

1) - Просольфеджуємо уривок з пісні Марусі Чурай на «живому» нотному стані.

(Сольфеджують пісню «Грицю, Грицю до роботи.»)

-Що це за пісня ?

-Кого висміювала в ній Маруся? Які саме вади Гриця?

2)Спів I куплету пісні з муз. супроводом дитячих музичних інструментів (ескізно).

IV. Вивчення нового матеріалу (вивчення пісні).

1) - Послухайте пісню О. Жулинського на слова В. Гутника та О. Кононенка «На добро і надію», яку ми сьогодні розпочнемо вивчати.

— Що зичить пісня людям?

— Про що будемо дбати? Як про це співається в пісні?

(Показ пісні вчителем).

2) Розбір пісні.

— вивчення по фразах

— робота над двоголоссям приспіву

— спів 1-го куплету з супроводом.

V. Підсумок уроку.

— хто був героєм нашого уроку?

— Які пісні створила Маруся Чурай?

— Хто з композиторів використовував в своїх творах пісні Марусі? Як саме?

— Що вчать шанувати нас автори пісні «На добро і надію»?

Висновок: Три віки ходить пісня Марусі Чурай по землі, три віки любові вже подарувала дівчина людям. А по переду вічність, бо велика любов і велика творчість - невмирущі.

Д/з: Вивчити одну з пісень Марусі Чурай.

